

https://ru.wikipedia.org/wiki/Туснолобова-Марченко,_Зинаида_Михайловна.
– Дата доступа : 12.03.2015.

3. Алексиевич, С.А. У войны не женское лицо / С.А. Алексиевич. – М. : Пальмира, 2004 – 320 с.

Пракапчук К.У., студ. 302 гр.

Навуковы кіраўнік – Гулак А.А.

ТАПОНІМЫ ІНШАЭТНІЧНАГА ПАХОДЖАННЯ НА ТЭРЫТОРЫІ БЯРОЗАЎСКАГА РАЁНА БРЭСЦКАЙ ВОБЛАСЦІ

Тапонімы – гэта частка гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі. Яны захоўваюць каштоўную інфармацыю пра характар засялення пэўнай тэрыторыі, заняткі насельніцтва і наогул асаблівасці гістарычнага развіцця пэўнага рэгіёна. Як піша В.П. Лемцюгова, «нацыянальная тапанімія ў сваёй аснове – плод народнай творчасці, наша духоўная спадчына. Таму і яе, і ўсё, што з ёй звязана, неабходна берагчы і шанаваць, як і іншыя творы чалавечага духу і чалавечых рук» [3, с. 4].

Вельмі цікавыя вынікі можа даць аналіз тапонімаў праз прызму міжэтнічных кантактаў карэннага насельніцтва і іншых этнічных груп. Гэта дазваляе пашырыць веды пра гісторыю канкрэтнага рэгіёна і можа плённа выкарыстоўвацца ў сферы адукацыі, культуры.

Аб'ектам нашага даследавання з'яўляюцца тапонімы Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці. Бярозаўшчына – самабытны, маляўнічы і пасвойму непаўторны рэгіён Рэспублікі Беларусь. Ён утвораны ў 1940 годзе, займае цэнтральную частку Брэсцкай вобласці. Плошча Бярозаўскага раёна складае 1,4 тыс.км. Насельніцтва – 73 тыс. чалавек, у тым ліку у горадзе Бяроза пражывае 29 тысяч чалавек. Паводле нацыянальнасці

насельніцтва складаюць: беларусы – 88,6 % , рускія – 7,6 % , украінцы – 2,1 % , палякі – 1,4 % , іншыя нацыянальнасці – 0,3 % [6].

Са 112 населеных пунктаў Бярозаўскага раёна, бяспрэчна, кожны мае сваю адметную гісторыю. У межах артыкула мы разгледзім паходжанне асобых тапонімаў.

У ходзе даследавання мы сустрэлі шмат населеных пунктаў, ўтварэнне якіх звязана з імем першапаясенца і яго нашчадкамі. Напрыклад, *Давыдавічы* – ад імені Давыд альбо ад прозвішча Давыдаў, Давыдовіч. *Аляхновічы* – нашчадкі чалавека па імені або прозвішчы Аляхно. Найменне чалавека – Аляхно – распаўсюджана ў Беларусі, яно ўзыходзіць да грэчаскіх мужчынскіх імёнаў Аляксей і Аляксандр. Утварэнне назваў на аснове імён ўласных вельмі распаўсюджана ў славянскіх краінах (Расія, Беларусь, Украіна, Славакія, Сербія і г.д.). Толькі у Беларусі такая група тапонімаў складае каля 7% усіх тапонімаў.

Цікавы характар утварэння мае назва вёскі *Кабакі*. Гэта назва прыйшла да нас з цюрскіх моў, дзе слова “кабак” азначае “гарбуз”, “прастак, невук”. Яно і было пакладзена ў аснову старажытнага імя Кабак, якое ўзгадваецца ў X ст. Можна меркаваць, што на тэрыторыі Бярозаўскага раёна былі месцы кампактнага пражывання татар.

Назва вёскі *Рагачы* паходзіць, верагодна, ад найменняў людзей. *Рагачы* – гэта першапаясенцы, якія, знаходзячыся ў роднасных сувязях, насілі агульнае найменне або прозвішча *Рагач* (*Рогач*) і сяліліся разам. Нагадаем, што ў Беларусі ёсць яшчэ адна назва з падобнай антрапонімай асновай – горад Рагачоў. Рагачом клікалі чалавека ўпартага, задзірыстага, які па сваім характары нагадвае нораў натурыстага, ўпартага быка. Трэба прыняць пад ўвагу, што ў старажытных славян слова “рог” азначала таксама “сіла, моц, перавага”. Рагачом называлі чалавека магутнага

целаскладу. Прозвішчы *Рагач, Рогач, Рагачоў* носіць шмат хто з беларусаў [3, с. 307].

Цікавы характар паходжання таксама мае назва *Агароднікі*. Агароднікі – гэта катэгорыя сялян ў ВКЛ, якія мелі прысядзібны надзел зямлі (агарод) у 3 маргі (каля 2 га) непадалёку ад вялікакняжацкага або панскага маёнтка, за што выконвалі пэўныя павіннасці. У XVIII– 1-й пал. XIX ст. агароднікамі называлі жыхароў беларускіх вёсак і мястэчак, якія мелі толькі хату і агарод. Агароднікі і бабылі складалі самы бедны слой насельніцтва.

Ёсць ў Бярозаўскім раёне вёска з прыгожай назвай *Рачыца*, якая нагадвае нам гомельскую *Рэчыцу*. Цікавы факт: думаецца, што ў сваім першапачатковым варыянце назва мела форму менавіта *Рачыца*. І першая, і другая назвы мясцовасцей маюць аднолькавы характар утварэння. Гэта вельмі старажытныя, пераважна рачныя, назвы, тыповыя для тэрыторыі ранняга славянскага засялення. *Рачыца* суадносіцца са старажытным словам “рачица” (памяншальная форма ад “рака”), якое абазначала паняцце “невялікая рэчка, рачулка”. У старажытнасці было шмат памяншальных слоў, ўтвораных ад суфікса іц(а). Памяншальнае значэнне ўжо даўно перадаецца ў беларускай мове з дапамогай іншых сродкаў (часцей за ўсё групай суфіксаў з элементам “к”: рачулка, рэчачка) [3, с. 332].

Назва вёскі – *Высокае* – указвае на ландшафт. У Беларусі шмат населеных пунктаў з падобнай назвай – Высокі, Высока-Літоўск, Высокая, Высокія і г.д. Мясцовасці з такімі назвамі часцей за ўсё размешчаны на высокіх ці ўзвышаных месцах [3, с. 105]. У шэрагу выпадкаў яны засноўваюцца ў межах палёў і лясных урочышчаў і запазычваюць ўжо гатовыя назвы гэтых аб’ектаў па тыпу *Высокае* – поле, паша і лес на ўзвышаным месцы, *Высокая Гара* – узгорак і г.д. Да гэтай катэгорыі

належыць і разглядаемае намі мястэчка Высокае. Цікавым з’яўляецца тое, што з XIV ст яно вядома пад назвай *Высокі Горад*, а пазней да 1939 года – як *Высока-Літоўск*.

Таксама мы высветлілі, што некаторыя назвы прыйшлі да нас з ўсходне-славянскіх моў. Напрыклад: *Навасёлкі* (Новосёлки), *Парослава* (Порослово), *Калонія* (Колония), *Сабалі* (Соболи), *Сакалова* (Соколово), *Агароднікі* (Огородники), *Здзітава* (Здитово), *Спорава* (Спорово), *Мар’янава* (Марьяново). Падставай для такіх вынікаў служаць ужываемыя у гэтых назвах поўнагалосныя спалучэнні тыпу –ово-, -оро-, -обо-, -оло-. Для геаграфічных назваў заходніх рэгіёнаў Беларусі гэта найбольш характэрна і абумоўлена, верагодна, уплывам рускай моўнай традыцыі.

Для заходнеславянскіх моў, у тым ліку польскай, характэрна непоўнагалоссе: ужыванне спалучэнняў тыпу –др-, -бр-, -тр- і г.д. Да гэтага ліку мы аднясем вёскі *Стрыгінь*, *Ворожбіты*. Гэта гаворыць нам аб тым, што такія назвы хутчэй за усё прыйшлі да нас з Польшчы.

З упэўненасцю можам сказаць, што і назва вёскі *Куроўшчына* (Куровщина), *Пляхаўшчына* (Пляховщина) сфарміравалася пад уплывам польскай мовы. Аб гэтым сведчыць фармант –schin-, характэрны для польскай мовы.

Вёска *Пескі* – адно са старажытных паселішчаў на тэрыторыі Бярозаўшчыны. Вось што гавораць пра паходжанне вёскі месныя жызары: “У маёнтку, якое належала аднаму з шматлікіх нашчадкаў Льва Сапегі, была вялікая зграя сабак, з якімі малады князь любіў паляваць у навакольных лясах. Адсюль вёска і атрымала назву Пескі (пёс па-польску – сабака)”. Зноў жа назва прыйшла з Польшчы. Паводле гэтай малаверагоднай версіі, назва мае польскае паходжанне. Аднак, мы схіляемся да таго, што назва *Пескі* з’яўляецца аўтэнтычна беларускай і абазначае характар глебы, на якой знаходзілася паселішча.

Назвы вёсак “Угляны”, “Утраны” прыйшлі да нас з балцкіх моў, так як для такіх моў характэрны фарманты –яны-, -аны-.

Такім чынам, у ходзе нашага даследавання, мы вызначылі, што на характар паходжання назваў вёсак Бярозаўскага раёна значны ўплыў аказалі іншыя этнасы. Адны назвы сфарміравалася пад уплывам балцкіх моў, другія – цюрскіх. Неабходна звярнуць увагу на тое, што большасць складаюць назвы аўтэнтчна беларускія, прысутнічаюць тапонімы, якія прыйшлі да нас з рускай і польскай мовы. І гэта не дзіўна, так як палякі і рускія займаюць значную частку насельніцтва Бярозаўскага раёна.

1. Казлоўская, Т.А. Раскрыццё таямніц географічных назваў / Т.А. Казлоўская. – Мінск : Народная асвета, 2005. – № 11. – С. 21–22.

2. Лемцюгова, В.П. Тапонімы распаўядаюць / В.П. Лемцюгова. – Мінск : Літаратура і искусство, 2008. – С. 4–332.

3. Мезенко, А.М. Урбаномія Беларусі / А.М. Мезенко. – Мінск : Университетское, 1991. – 416 с.

4. Рылюк, Г.Я. Истоки географических названий Беларуси (с основами общей топонимики) / Г.Я. Рылюк. – Мінск : Веды, 1997. – 235 с.

5. Березовский район. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://brestobl.com/gorod/regbr/5.html>. – Дата доступа : 18.03.2015.

Протасевич В., студ. 116а(р) гр.

Научный руководитель – Персидская Ю.Д.

КЛОУНАДА НА СОВРЕМЕННОЙ ЭСТРАДЕ

Еще совсем недавно эстрадная клоунада была лишь одним из оригинальных жанров эстрады, который правильнее всего было бы назвать